

УДК 339.727.22(477)

Т. О. Бутенко,
*канд. екон. наук,
старший науковий співробітник,
Інститут економіко-правових
досліджень НАН України, м. Донецьк,*

Д. В. Журавльова,
*Донецький національний
технічний університет*

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі ринкових перетворень ключовими стратегічними завданнями України є завершення структурної перебудови, забезпечення інноваційного зростання вітчизняної економіки, а також трансформація соціальної інфраструктури. Проте на сьогодні наша країна не має достатніх внутрішніх фінансових ресурсів ні для оновлення основних засобів і технологій виробництва на промислових підприємствах, ані для вирішення інших економічних і соціальних проблем. У таких умовах прямі іноземні інвестиції (ПІІ) можуть відігравати важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності вітчизняної економіки, оновленні основних засобів і сприяти встановленню стійких темпів зростання. У той же час, як свідчить практика іноземного інвестування, наявні в економіці країни ПІІ слаб-

ко сприяють її інноваційній реструктуризації. У зв'язку з цим особливої уваги набуває питання підвищення ефективності заходів щодо залучення в Україну прямих іноземних інвестицій.

Слід відзначити, що ПІІ є об'єктом наукових досліджень багатьох учених-економістів. Так, І. Драбик [1] досліджує роль іноземних інвестицій в інтенсифікації розвитку вітчизняного виробництва. О. Балануца [2] проводить аналіз інвестиційного клімату України і політики держави щодо іноземного інвестування. Перспективи залучення іноземних інвестицій в контексті європейської інтеграції та світової глобалізації вивчали В. Марцин та А. Даниленко [3; 4]. Питання ролі ТНК у процесах прямого іноземного інвестування досліджують О. Михайлівська, Я. Шабліна [5; 6]. Аналіз

© Т. О. Бутенко, Д. В. Журавльова, 2010

останніх наукових праць показує, що на сучасному етапі розвитку української економічної думки триває дискусія щодо вигод чи втрат, які отримує Україна у процесі долучення до міжнародної системи руху капіталу.

Отже, у контексті невирішеності питання напрямів впливу іноземного капіталу на економіку приймаючої країни потрібен детальний аналіз процесів прямого іноземного інвестування і пошук шляхів їх залучення, що сприятимуть реалізації пріоритетів вітчизняного соціально-економічного розвитку. Тому метою статті є розробка й обґрунтування пропозицій щодо визначення напрямів державної політики у сфері залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України відповідно до національних стратегічних пріоритетів економічного розвитку.

Відповідно до мети дослідження для визначення перспективних шляхів залучення ПІІ в національну економіку спочатку необхідно проаналізувати сучасні процеси прямого іноземного інвестування в Україні (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну у 2002–2009 рр., млн дол. США*

Рік	Обсяг ПІІ на кінець року**	Щорічний приріст	Темпи щорічного приросту, %
2002	5 471,8	–	–
2003	6 794,4	1 322,6	24,2
2004	9 047,0	2 252,6	33,2
2005	16 890,0	7 843,0	86,7
2006	21 607,3	4 717,3	27,9
2007	29 542,7	7 935,4	36,7
2008	35 616,4	6 073,7	20,6
2009	40 026,8	4 410,4	12,4
Разом за 2003–2009 рр.		34 555,0	631,5

* Складено авторами за даними Держкомстату України.

** Обсяг ПІІ на кінець року вказано наростаючим підсумком із 1994 р.

Результати аналізу даних табл. 1 свідчать, що за період з 2002 по 2009 р. спостерігається постійне збільшення надходжень обсягів іноземного капіталу до України. Так, за 7 років в економіку від нерезидентів надійшло 34 555 млн дол. США, що в середньому відповідає 4 936,4 млн дол. США на рік. Як наслідок, у 2009 р. кумулятивний обсяг ПІІ збільшився порівняно з 2002 р. у 7,3 разів. Отже, щорічно обсяг підприємницького закордонного капіталу зростає у середньому на 30,1 %. Проте абсолютні й відносні щорічні прирости відображають нестійку динаміку процесів іноземного інвестування. У 2005 р.

різке збільшення надходжень ПІІ відбулося головним чином за рахунок коштів від приватизації «Криворіжсталі» в сумі близько 4,89 млрд дол. США і продажу банку «Аваль» іноземному інвестору в сумі близько 1,089 млрд дол. США. Отже, у 2006 р. обсяг ПІІ був значно меншим, а у 2007 р. надходження іноземного капіталу в Україну знову різко зросли.

З метою більш об'єктивного аналізу подальше дослідження річних надходжень ПІІ в Україну проводилося вже без урахування зазначених вище сум (рис. 1).

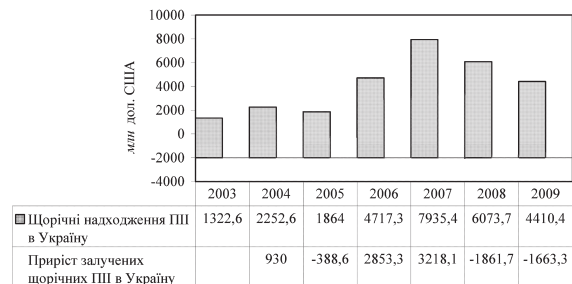

Рис. 1. Динаміка річних надходжень ПІІ в Україну у 2002–2009 рр.*

* Побудовано авторами за даними Держкомстату України

Як видно з рис. 1, значне зростання інвестиційних надходжень в Україну з-за кордону спостерігається у 2006–2007 рр. Проте вже у 2008–2009 рр. інвестиційна активність нерезидентів в Україні почала поступово знижуватись: у 2008 р. річний темп зниження склав 24 %, а у 2009 р. – 27 %.

Для встановлення причин такої нестійкої динаміки надходжень ПІІ в Україну необхідно розглянути їх структуру за видами економічної діяльності (табл. 2).

Дані табл. 2 свідчать, що, починаючи з 2006 р., іноземні інвестиції дуже активно залучалися у фінансовий сектор української економіки. Це відбувалося в основному за рахунок придбання українських банків іноземними банками. Наприклад, у 2006 р. було зареєстровано 2 банки з іноземним капіталом, 5 іноземних банків відкрили свої представництва на території України, а ще 12 банків було створено за участю іноземного капіталу. У 2007 р. загальна сума прямих іноземних інвестицій в Україну, які отримано за рахунок придбання 9 українських банків, склала близько 4 млрд дол. США. У 2008–2009 рр. банки залишилися предметом підвищеної зацікавленості іноземних інвесторів. У той же час обсяг іноземного капіталу на підприємствах металургійної промисловості та машинобудування протягом 2005–2009 рр. мав

Проблеми розвитку внешнеэкономической деятельности

Таблиця 2. Динаміка структури накопичених прямих інвестицій в Україну за основними видами економічної діяльності у 2005–2009 рр., у % на кінець року*

Вид діяльності	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Фінансова діяльність	11,0	16,7	19,5	29,8	31,0
Операції з нерухомим майном	5,7	7,6	22,9	20,9	20,0
Металургія	33,0	26,8	16,5	13,0	11,9
Оптова торгівля	10,8	9,9	7,5	6,9	7,4
Будівництво	2,4	3,9	4,7	4,8	4,7
Харчова промисловість	7,1	6,1	4,5	3,9	3,9
Хімічна та нафтохімічна промисловість	3,8	3,5	3,0	2,8	3,0
Машинобудування	4,2	4,4	3,1	2,7	2,5
Добувна промисловість	1,9	2,0	3,0	2,4	2,5
Інші види економічної діяльності	20,1	19,1	15,3	12,8	13,1

* Складено авторами за даними НБУ

тенденцію до зниження, що і спричинило негативні значення приростів щорічних обсягів ПІІ в Україну у 2008–2009 рр.

Загалом, у структурі залучених до України ПІІ спостерігається домінування галузей із швидким терміном окупності та посилення концентрації іноземного капіталу в таких сферах третинного сектора, як торгівля (Metro Cash & Carry, Billa, Paterson), фінансова діяльність (EFG Group, Reiffeisen Bank, Erste Bank, ING Bank, BNP Paribas), операції з нерухомістю. Промислові види діяльності залучають лише невелику частку іноземного капіталу, що важко назвати ефективним для України, адже інвестиційні ресурси не отримують ті галузі економіки, які найбільше потребують модернізації

(сільське господарство, легка і харчова промисловість, житлово-комунальне господарство), а іноземні інвестиції в інноваційні проекти та високотехнологічне виробництво практично відсутні. До того ж, більша частина ПІІ за останній період орієнтована переважно на пошук ринку і не сприяє збільшенню експортних потоків. Потоки іноземного капіталу такого характеру можуть створювати інфляційний ризик для України і спричиняти ріст цін на імпорт.

При дослідженні зовнішніх фінансових потоків не варто применшувати значення географічної структури ПІІ в Україні (табл. 3). Чинник національної приналежності капіталу дає змогу визначити існуючих і потенційних стратегічних партнерів при здійсненні економічної співпраці.

Таблиця 3. Основні країни, що здійснювали прямі інвестиції в Україну*

Місце	2002 р.			2009 р.		
	Країна	Обсяг, млн дол. США	Частка у загальному обсязі ПІІ, %	Країна	Обсяг, млн дол. США	Частка у загальному обсязі ПІІ, %
1	Російська Федерація	73,3	51,0	Кіпр	8593,2	21,5
2	Панама	18,9	13,2	Німеччина	6613,0	16,5
3	В'єтнам	16,8	11,7	Нідерланди	4002,0	10,0
4	Іспанія	13,8	9,6	Російська Федерація	2674,6	6,7
5	Китай	5,4	3,8	Австрія	2604,1	6,5
6	Швейцарія	3,8	2,6	Сполучене Королівство	2375,9	5,9
7	Кіпр	1,9	1,3	Франція	1640,1	4,1

* Складено авторами за даними Держкомстату

За результатами аналізу даних табл. 3 спостерігаємо, що лідери прямого іноземного інвестування змінилися протягом 2002–2009 рр. Якщо у 2002 р. понад 75 % інвестицій надходили з Російської Федерації, Панами (офшорної зони) та В'єтнаму, то сьогодні основні інвестиційні потоки йдуть із країн ЄС, навіть

якщо не враховувати сюди іноземний капітал офшорної зони Кіпру.

Отже, за останні роки в Україні спостерігається стійке збільшення обсягів ПІІ. Проте результати аналізу динаміки і структури наявного іноземного капіталу засвідчили його відтік з реального сектора та, відповідно, приток до фінан-

сового сектора, що не може вважатися позитивними тенденціями для нашої країни. Так, серед мотивів інвестування нерезидентів у банківську сферу відзначають можливості захоплення нових ринків, отримання високого прибутку, необхідність банківського обслуговування підприємств нерезидентів із метою репатріації їхніх прибутків. Крім зазначеного, як стверджують аналітики, зацікавленість іноземних інвесторів в українських банках обумовлена, перш за все, можливостями розвитку роздрібних банківських послуг через недостатню розвиненість вітчизняного банківського сектора (тобто, низький рівень конкуренції в цій сфері), високим рівнем концентрації капіталу в банківському секторі європейських країн, а також порівняно низькою ціною придбання об'єктів інвестування [7].

Як відомо, інтенсивність іноземного інвестування в економіку, перш за все, визначається інвестиційною привабливістю держави. Інвестиційний клімат, який є складовою конкурентоспроможності держави, складається з великої кількості елементів, що, як правило, характеризуються якісними показниками. Їх упорядкування й оцінку проводять впливові міжнародні організації. Тому подальше дослідження причин недостатнього інвестування української економіки проводилося на основі систематизації даних трьох відомих рейтингів (табл. 4.), а саме: рейтингу легкості ведення бізнесу (Doing Business); рейтингу податкових систем (Paying Taxes); рейтингу рівня захищеності прав власності (IPRI).

Відповідно до даних табл. 4 вести бізнес в Україні сьогодні дуже складно, про що свідчить 142 позиція нашої держави зі 183 у рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business 2010. Наприклад, щоб відкрити нове підприємство необхідно пройти 10 процедур, витратити 27 днів і сплатити 5,8 % від середньодушового доходу. При цьому мінімальний первинний капітал складає 154 % від середньодушового доходу. Для того ж, щоб ліквідувати підприємство, власник повинен вже витратити 2,9 року і сплатити 42 % від вартості майна підприємства. Якщо інвестору необхідно здійснити нове будівництво, то він повинен отримати для цього дозвільні документи. Для цього необхідно пройти 181 процедуру, витратити 476 днів та 1450 % від середньодушового доходу.

Згідно з рейтингом «Paying Taxes 2009» (180 місце серед податкових систем 183 країн) українська система оподаткування є однією з найскладніших і переобтяжених регуляторними нормами у світі. Наша держава є одним із ліде-

*Таблиця 4. Зведена таблиця оцінки інвестиційного клімату України**

Категорія	Світовий рейтинг
Doing Business 2010	
Реєстрація власності	141 зі 183
Виконання контрактів	43 зі 183
Реєстрація підприємств	134 зі 183
Отримання дозволу на будівництво	181 зі 183
Наймання працівників	83 зі 183
Ліквідація підприємств	145 зі 183
Кредитування	30 зі 183
Захист інвесторів	109 зі 183
Ведення міжнародної торгівлі	139 зі 183
Paying Taxes 2009	
Кількість сплат податків	178 зі 183
Час, витрачений на сплату податків	172 зі 183
IPRI 2010	
Незалежність судів	111 зі 125
Верховенство закону	91 зі 125
Корупція	92 зі 125
Політична стабільність	66 зі 155
Захист прав матеріальної власності	114 зі 125
Реєстрація власності	105 зі 125
Доступність до позик	61 зі 125
Захист прав інтелектуальної власності	108 зі 125
Сила патенту	45 зі 125
«Піратство» авторських прав	90 зі 125
Статева рівність	1 з 80

*Складено авторами за даними із джерел [8–10]

рів (172 місце рейтингу) за кількістю сплат податків (99 разів на рік), обсягом податкових платежів (58,4 % від комерційних прибутків) і часом, витраченим на їх сплату (848 годин на рік).

За результатами рейтингу IPRI, який показує рівень захищеності прав власності, сьогодні серед 125 країн світу Україна посідає 97 місце, отримавши 4,1 бали з 10 можливих. Юридичне та політичне середовище оцінено в межах рейтингу у 3,7 бали з 10 (95 місце із 125). Результати оцінки складових цього показника свідчать, що в Україні судова влада найбільше з інших держав піддається впливу з боку політичних і бізнесових груп, а за рівнем захисту прав матеріальної та інтелектуальної власності Україна посідає низькі місця. Виконання законів і регулювання корупції також визнаються досить низькими, проте за рівнем політичної стабільності наша країна посідає середню позицію.

Таким чином, дослідження позицій України в рейтингах міжнародних установ свідчить про її низький міжнародний інвестиційний імідж, адже високий рівень корупції, недосконалість українського законодавства щодо забезпечення

прав власності й надання гарантій іноземним інвесторам, надмірна складність податкової системи не можуть бути стимулами для притоку іноземних інвестицій. Саме цим можна пояснити низькі обсяги ПІІ у вітчизняній економіці.

Результати проведеного аналізу інвестиційних надходжень із-за кордону та інвестиційної привабливості України вказують на те, що вплив ПІІ на вітчизняну економіку не є неоднозначним, оскільки при їх залученні не враховуються структурні особливості національної економіки і конкретні потреби її розвитку. Тому ефективність прямого іноземного інвестування треба забезпечувати шляхом державного регулювання процесів надходження зовнішніх іноземних інвестицій, спрямованого на підтримку пріоритетних напрямів залучення ПІІ задля балансування інтересів вітчизняної економіки та зарубіжних інвесторів. Ключовим тут є питання вибору пріоритетних сфер економіки для ПІІ.

Як відомо, для ефективного економічного росту слід стимулювати інвестиції в розвиток передових високотехнологічних обробних галузей (точне машинобудування, мікроелектроніка, приладобудування, нанотехнології, біотехнології тощо), які не тільки розвиваються самі, а й дають імпульс для розвитку суміжних ланок народного господарства. Додаткове фінансування дасть змогу провести оновлення зношених основних засобів у цих галузях, зниження енерго-, ресурсо- і працємкості виробництва. Такі зміни, у свою чергу, здатні забезпечити підвищення конкурентоспроможності їхньої продукції, поширення новітніх технологій, переорієнтацію вивільнених ресурсів на розвиток інших галузей вітчизняної промисловості, а в підсумку – стале піднесення усієї економіки країни.

На практиці, однак, лише в небагатьох країнах ПІІ вкладаються в наукомісткі сфери. Як зазначає Т. Кальвет [11, с. 33], якщо ПІІ спрямовані у низькотехнологічні виробництва, то оновлення технологічної бази останніх і відповідне швидке підвищення їх ефективності порівняно з іншими стимулюватиме відтік вітчизняного капіталу і підвищення ефективності вітчизняних підприємств у цих галузях (чого за інших рівних умов не відбудеться в галузях, де немає ПІІ). Спеціалізація ж національної економіки на світовому ринку концентрується саме на ефективно функціонуючих галузях, і в разі спрямування ПІІ в низькотехнологічні галузі відбудеться «замикання» економіки на її відсталій технологічній структурі (в літературі цей ефект отримав на-

зву «парадокса ПІІ»). Це ще раз підтверджує тезу про необхідність інвестування саме у високотехнологічне виробництво. А тому ПІІ можна розглядати як вагомий чинник інноваційного розвитку української економіки.

Способи залучення ПІІ у вітчизняну економіку теж можуть бути різними. На сьогодні зарубіжні капіталовкладення в Україні мають на меті захоплення внутрішнього ринку товарів і послуг. Натомість у нових індустріальних країнах Азії, Угорщині, Польщі основна їхня частина спрямована на формування експортного сектора економіки. Тому пріоритетним для країни має стати залучення вертикальних інвестицій¹, які, можливо, є на сьогодні менш привабливими для іноземних інвесторів, аніж отримання контролю над вітчизняним ринком і зниження собівартості виробництва за рахунок використання дешевших ресурсів, але сприятимуть виробництву високоякісної імпортозаміщуючої і конкурентоспроможної на світовому ринку продукції, залученню новітніх технологій та іноземного досвіду управління промисловістю.

Ефективне впровадження інноваційних технологій забезпечить інтеграція і кооперація підприємств із науковими і промисловими співтовариствами країни. Адже ще зберігся потужний науково-дослідний потенціал цих організацій із часів існування Радянського Союзу, який через брак державного фінансування слабко використовується в інтересах вітчизняної промисловості. Така інтеграція стане можливою через створення науково-технічних зон (технополіси, технопарки), що вимагають спеціального правового режиму, орієнтованого на одночасний розвиток наукового та виробничого потенціалу. У контексті інноваційної перебудови промисловості перспективними є розвиток існуючих технопарків (наприклад, «Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка і сенсорна техніка», «Інститут електрозварювання імені Є. О. Патона», «Інститут технічної теплофізики», «Інтелектуальні інформаційні технології» в Києві, «Інститут монокристалів» у Харкові) і підтримка створення нових на базі авторитетних науково-дослідницьких інститутів в регіонах із розвинутою інфраструктурою.

Утворення особливих територіально-господарських формувань – вільних (спеціальних) еко-

¹ Метою вертикальних прямих інвестицій є створення за кордоном підприємств, продукція яких використовується як проміжний продукт виробництва підприємств у країні інвестора.

номічних зон (ВЕЗ) або територій пріоритетного розвитку (ТПР) задля стимулювання залучення коштів на розвиток окремих територій і галузей сьогодні є одним із поширених шляхів залучення ПІІ у світі. Однак зараз в Україні діє тимчасовий мораторій на створення ВЕЗ і ТПР і затвердження нових інвестиційних проектів у діючих спеціальних територіях, а також скасовано пільги для нерезидентів, що здійснюють інвестиційну діяльність у рамках цих територій. З одного боку, відміна ВЕЗ і ТПР в Україні перекрила нелегальні шляхи відтоку капіталу за кордон. З іншого, ця непослідовність державної економічної політики погіршила умови роботи компаній, які не вдавалися до порушень і при цьому працювали ефективно. Тому Україні варто не відмовлятися повністю від ВЕЗ і ТПР, а взяти приклад із багатьох країн світу і розглядати окремо кожний інвестиційний проект, існуючий чи потенційний, враховуючи при цьому конкретні галузі та регіони його реалізації.

У контексті сучасних світових інтеграційних тенденцій очевидно є необхідність тісної співпраці України та інших держав з питань становлення інноваційної економіки та нових стандартів соціально-економічного зростання. Враховуючи географічну структуру зовнішніх фінансових потоків, сьогодні перспективним для нашої країни є посилення взаємозв'язків з ЄС, територіальне наближення якого до наших кордонів сприяє підвищенню інтересу іноземних власників капіталу до вітчизняної економіки. Реалізуючи стратегії розвитку, компанії Євросоюзу розглядатимуть можливості подальшого розширення діяльності, інвестування у пошук нових ринків і чинників підвищення прибутковості. Цим може скористатися розташована на кордоні розширеного ЄС Україна, що, як вважає А. Даниленко, має порівняно нижчі витрати на кваліфіковану робочу силу і місткий внутрішній ринок (у разі подальшого зростання таких показників, як ВВП і продуктивність праці) [12, с. 137]. Крім того, надходження ПІІ з ЄС стимулюватимуться підготовкою до проведення фінальної частини футбольного чемпіонату Євро–2012. Поряд із орієнтацією на Європу Україні варто і надалі підтримувати багатостороннє економічне співробітництво із країнами СНД, з якими вона має спільні задачі розвитку господарства та давні партнерські зв'язки підприємств у багатьох інноваційних галузях ще за часів СРСР.

Регулювання інноваційного розвитку промисловості, подальше поглиблення економіч-

них реформ в Україні з використанням зовнішнього фінансування передбачає створення й реалізацію цільової державної програми контролю за ПІІ. Суть державної політики щодо залучення ПІІ повинна полягати не в жорсткому регулюванні інвестиційних потоків, а у створенні сприятливих умов для ефективної діяльності та лібералізації інвестиційного режиму і виходити з відповідності мотивів іноземних інвесторів пріоритетам національної економіки. Серед найважливіших напрямів державного регулювання, спрямованих на покращення інвестиційної привабливості вітчизняної економіки в цілому, варто назвати наступні:

- забезпечення стабільності основних законодавчих актів щодо умов іноземного інвестування;

- удосконалення нормативної бази з питань корпоративного управління, реалізації прав власності як великих, так і міноритарних інвесторів;

- спрощення порядку й скорочення строків процедури реєстрації і закриття бізнесу, отримання дозволів і ліцензій;

- полегшення процедур нарахування і сплати податків, представлення податкової звітності;

- підвищення уваги до забезпечення публічності і прозорості у прийнятті рішень органами влади, подолання бюрократизму та корупції.

Також варто виділити основні напрями державної інвестиційної політики, які повинні стимулювати процеси прямого іноземного інвестування української промисловості та спрямувати їх у розвиток перспективних галузей:

- сприяти розвитку малого та середнього бізнесу;

- забезпечити диференційований підхід до податкових та інших пільг для іноземних інвесторів з урахуванням обсягів, форм і об'єктів інвестування;

- сприяти розвиненості банківського сектора, фондового і страхового ринків;

- забезпечити надійність, доступність і оперативність організаційно-інформаційного забезпечення процесів іноземного інвестування, розвиток необхідної сучасної інфраструктури;

- переглянути й активізувати діяльність спеціальних економічних зон, поліпшити механізми їх інвестування;

- сприяти розвитку національних і транснаціональних корпорацій, спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів;

- використовувати державні інвестиції для створення первинних умов для залучення приватних та іноземних інвестицій у розвиток пріоритетних галузей економіки;

використовувати інститут «золотої акції» для збереження за державою можливості впливати на діяльність підприємств, які мають стратегічне значення для національної економічної і політичної безпеки, після їхньої приватизації, особливо в разі переходу контролю за діяльністю до іноземних інвесторів;

забезпечити дієвість Українського агентства з інвестицій та інновацій за зразком подібних інституцій, створених у Польщі («PAIIZ») та Чехії («Czech Invest») [13, с. 68];

розробити державну систему моніторингу ефективності іноземних інвестицій з деталізацією за видами економічної діяльності, термінами тощо.

Отже, державна стратегія стимулювання іноземної інвестиційної діяльності повинна базуватися на створенні іміджу стабільної країни у світі, а також на спрощенні умов діяльності підприємств. Контроль над інвестиціями в Україні має здійснюватися лише в тому, що стосується захисту прав найманих працівників, соціального страхування, забезпечення гідних умов праці, дотримання стандартів якості продукції, запобігання забрудненню природного середовища, виконання вимог антимонопольного законодавства, недопущення недобросовісної конкуренції, захисту прав власності, а також дотримання прав інвесторів. Тільки так можна забезпечити входження України у процеси міжнародного руху капіталів на рівноправних партнерських умовах.

У підсумку, зважаючи на сучасний стан процесів прямого іноземного інвестування в Україні, серед перспектив залучення іноземного капіталу у вітчизняну економіку можна назвати посилення співпраці з іноземними інвесторами країн ЄС та СНД через створення науково-технічних ВЕЗ, причому основна частина ПІІ повинна спрямовуватися на створення експортоорієнтованої продукції, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності української промисловості й загальний соціально-економічний розвиток держави. Держава повинна чітко та ефективно регулювати ці процеси, дбаючи про формування сприятливого інвестиційного клімату, дотримання соціальних і екологічних стандартів ведення бізнесу і забезпечення національної економічної й політичної безпеки.

Звісно, самі обсяги інвестицій не можуть вирішити проблему економічного зростання, все залежить від вибору пріоритетних сфер економіки для ПІІ та ефективності їх використання. У будь-якому разі ізолюватися від надходжень ПІІ неможливо в умовах підвищення взаємозалежності національних економік країн світу та поси-

лення ролі транснаціональних гравців на світових ринках товарів, послуг і капіталів. Тому стимулювання надходжень ПІІ в економіку України для її інноваційного розвитку об'єктивно відповідає сучасним світогосподарським тенденціям.

Можливими напрямками подальших досліджень можуть стати залучення ПІІ в окремі галузі вітчизняної економіки (приладобудування, мікроелектроніка, біохімія, нанотехнології і т. д.), вдосконалення регіональної політики регулювання процесів іноземного інвестування, проблеми інвестиційної привабливості регіонів, розвиток діяльності венчурних фондів, перспективи взаємодії з міжнародними інституційними інвесторами (на зразок ЄІБ, ЄБРР, МФК, Світового банку).

Література

1. Драбик І. Зростання значення прямих іноземних інвестицій в стратегіях розвитку сучасних підприємств / І. Драбик // *Финансовые рынки и ценные бумаги*. — 2008. — № 11. — С. 12–18.
2. Балануца О. Оцінка стану іноземного інвестування в економіку України / О. Балануца // *Підприємництво, господарство і право*. — 2009. — № 5. — С. 158–161.
3. Марцин В. С. Значення іноземного інвестування для інтегрування України у світовий економічний простір в умовах глобалізації / В. С. Марцин // *Регіональна економіка*. — 2009. — № 1. — С. 75–80.
4. Даниленко А. А. Світові тенденції та особливості розвитку прямих іноземних інвестицій / А. А. Даниленко // *Фінанси України*. — 2009. — № 4. — С. 99–108.
5. Михайловська О. В. Світова фінансова криза: роль транснаціональних корпорацій / О. В. Михайловська // *Фінанси України*. — 2009. — № 6. — С. 93–103.
6. Шабліна Я. В. Транснаціональні корпорації — ядро інноваційного розвитку національної економіки / Я. В. Шабліна // *Проблеми науки*. — 2009. — № 8. — С. 22–29.
7. Белінська Я. Щодо впливу зростання присутності іноземного капіталу на банківську систему України : аналітична записка [Електронний ресурс] / Я. Белінська, Я. Жаліло ; Національний інститут стратегічних досліджень. — Липень, 2009 р. — Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Monitor/Jul2009/01.htm>.
8. Doing Business 2010 [Електронний ресурс] / The International Bank for Reconstruction and Development ; The World Bank. — NY : Palgrave MacMillan, 2010. — 231 p. — Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/documents/fullreport/2010/DB10-full-report.pdf>.

9. Paying Taxes 2009. The Global Picture [Електронний ресурс] / The World Bank ; PricewaterhouseCoopers. – Washington : The World Bank, 2009. – 100 р. – Режим доступу : http://www.doingbusiness.org/documents/Paying_Taxes_2009.pdf.

10. Strokova V. International property rights index. 2010 Report [Електронний ресурс] / V. Strokova ; Property Rights Alliance. – Washington : Property Rights Alliance, 2010. – 79 р. – Режим доступу : http://www.internationalpropertyrightsindex.org/2010_IPRI.pdf.

11. Поболь А. И. Прямые иностранные инвестиции в высокотехнологичные отрасли пере-

ходных экономик / А. И. Поболь, Т. Кальвет // Проблеми науки. – 2006. – № 6. – С. 32–37.

12. Даниленко А. А. Актуальні питання прямих іноземних інвестицій до України з ЄС (у контексті розширення Євросоюзу на схід) / А. А. Даниленко // Фінанси України. – 2008. – № 1. – С. 127–137.

13. Саблук П. Процессы международного движения капиталов и участие в них Украины / П. Саблук, Е. Приб // Экономика Украины. – 2008. – № 8. – С. 56–68.

Подано до редакції 09.06.2010 р.